

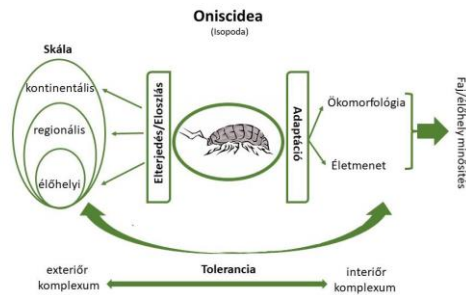
Válasz

Prof. Dr. Dévai György
az MTA doktora

opponensi véleményére

Nagyon köszönöm tisztelt opponenseknek, hogy elvállalta a szakterületétől eléggé távoleső témájú disszertációm bírálatát. Örömmel töltött el, és megerősítő, pozitív visszajelzést jelentett az a megállapítása¹, hogy

“Az értekezés szemléletmódját és tartalmi felépítését alapozó bevezetés nagyon informatív, mind az élőlénycsoportra, mind a közegre vonatkozóan, s nagyon helyesen és szemléletesen (1.3. ábra) kapcsolja össze ezt a két témakört a korszerű ökológia szemléletmódjának megfelelően.”

Köszönöm további elismerő szavait, megállapításait is, amelyek dolgozatomban egyes fejezeteinek témáira, megállapításaira vonatkoznak. Ezek közül is különösen értékesek számomra a terepi adatlapra, a természetességi minősítésünkre, illetve az urbanizációs következtetéseinkre, valamint az ökomorfológiai eredményeinkre tett észrevételei.

“Nagyra értékelhető a terepi adatlap összeállítása és a természetesség szerinti minősítés rendszerének és indexének kidolgozása. a fajgyűjtesek természetességi mutatója az urbanizáció mértékének növekedésével csökken”

“Rendkívül fontosnak tartom az ökomorfológiai fejezet beiktatását, különösen pedig a morfológiai bélyegeknél az evolúciós folyamatokkal és a funkcionális sajátosságokkal való összekapcsolását”.

Bevallom, bár magam nem lehettem Juhász-Nagy Pál tanítványa, nagyon mély benyomásokat tett rám szemléletmódja, ami a kezdetekben csak mások közvetítésével juthatott el hozzám, és itt ki kell emelnem Gallé László meghatározó szerepét. Így természetes volt, amit bírálóm is megállapított és leírt, hogy “a külvilág tényezőrendszerét elsősorban a toleranciasajátosságok szűrőjén keresztül szemléli, s e kettő egymásrataltságának és összehangoltságának megfelelően értékeli...”

“Nagy jelentőségűnek tartom a reprodukciós potenciál és a geográfiai mintázat összekapcsolását, s ennek keretében a „Reproductive Potential Index (RPI)” létrehozását...”

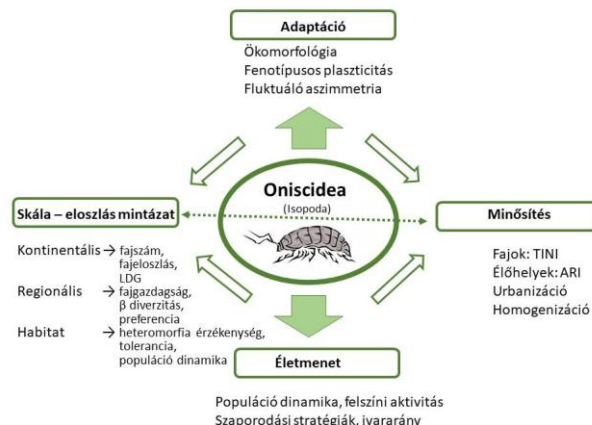
¹ Opponensem megjegyzései kérdései idézőjelben, dőlt betűvel.

Ugyancsak jóleső érzés volt olvasni a disszertáció tartalmát elismerő szavait:

“Az értekezés összegzése, s különösen a tartalmilag nagyon innovatív, kivitelezésében

pedig jól áttekinthető 6.1. ábra nemcsak a legfontosabb eredményekről nyújt áttekintést,

hanem hűen tükrözi a szerző korszerű ökológiai felfogását is.”

Ami bírálóm formai megjegyzéseit, észrevételeit illeti, azokat kicsit szégyenkezve, sajnálkozva vállalnom kell:

“Apróbb hibákat és pontatlanságokat néhol lehet tapasztalni [a tartalomjegyzékben 6. fejezetszám van 5. helyett; a környezet szó több esetben szerepel felesleges töltelésként; szümpatrikus és szimpatrikus keverten fordul elő; két 61. ábra van (p. 122. és 124.)]”

Itt kérem bírálóm, és a dolgozatomat olvasók elnézését a dolgozatban maradt (pl. számozási problémák), vagy éppen a “Covid lock-down” idején történő beadással járó, a kézirat többszöri, interneten történt továbbítása során spontán keletkezett hibákért (pl. betűk formattálásában történt érthetetlen változások). Természetesen szándékom a tökéletességre való törekvés volt, de a virtuális lét beleszólt ennek kivitelezésébe. Szerencsére ez nem érintette a szöveg szakszerűségét, stílusát, magyarosságát.

Bírálóm konkrét kérdései egyes, általam használt fogalmakra, azok tisztázására vonatkoznak. Ezt kísérem meg a következőkben.

(1) “Miért került sor az állatföldrajzi értékelésnél a faunaelemek (pl. mediterrán) és az areatípusok (pl. közép-európai) kevert használatára (p. 22.)?”

A fajok biogeográfiai kategóriák szerinti besorolásához használt besorolásokat a szakirodalomban, főként a határozókönyvekben (Schmölzer, 1965, Gruner, 1966) használt elnevezések szerint alkalmaztam: endemikus, mediterrán, atlanti, kozmopolita, európai, natív, behurcolt, szinantrop. Emellett támaszkodtam tapasztalt és elismert német kollégám, Dr. Helmut Schmalfuss (2003), az ászkászok közt bibliaként forgatott “World Catalog” munkájának eloszlási típusaira. Persze, ha fogalomzavart keltettem, az az én hibám.

(2) “A szövegben zavaró az élőhely és a habitat fogalmak kevert használata [pl. van mikroélőhely (p. 33.) és mikrohabitat is (p. 28.)], miért nem lehetett egységes terminológiát használni?”

Munkámban az élőhely, biotóp, habitat fogalmát szinonimaként használtam. Itt referenciaként a magyarnyelvű irodalomban a tankönyvként használt Szentesi & Török (1997) egyetemi jegyzetet idézem (218. old.). [Élőhely: az élőlények meghatározott csoportja által (biocönózis) lakott terület. A biotóp az életközösség környezete, általában elhatárolható és jellemző ökológiai (biológiai) tulajdonságai vannak.]

Az élőhely (biotóp): „...adott populáció, életközösség térbeli alapegysége, az élettérnek az a legkisebb része, amelyen belül a környezeti viszonyok azonosak, egyformák, de eltérnek más, szomszédos élőhelyek környezeti viszonyaitól. Sajátos, minőségileg és mennyiségileg jellemezhető egységes élővilágot tartalmaz. Az élőhely a maga abiotikus és biotikus tényezőivel alkotja az életközösség környezetét.

De alapként szolgált Begon – Harper – Townsend Ecology (1990) könyve is: “Habitat: The natural environment in which a species or group of species lives”

Kisebb léptékben, habitaton, sőt, mezohabitaton belüli, de még szubpopulációkra biológiailag, ökológiailag értelmezhető egységre használtam a mikroélőhely – mikrohabitat szinonim elnevezéseket.

(3) “*Hogyan kell értelmezni a hazai alapfauna esetében a széles ökológiai toleranciát (p. 21.)?*”

“A hazai Oniscidea alapfaunát széles ökológiai toleranciájú európai fajok alkotják...”

Jelen esetben, disszertációmban a széles ökológiai tolerancia alatt a dolgozat 3. fejezetében, a fajok (3.2 fejezet: A fajok természetességi minősítése) minősítésére használt szempontok alapján felállított kategóriák alapján minősítettem. [A fajok besorolására kialakított kategóriák (ld. 3.1. táblázat; 41. oldal)].

Ennek értelmében a széles ökológiai toleranciájú fajok alatt a többféle élőhely típusban előforduló fajokat értem. Valószínűleg szerencsés let volna erre a 21(22) oldalon, az elnevezés első használatakor utalnom. [“Ezek leggyakrabban a “A habitat generalista fajok (G) gyakran kozmopoliták, természetközeli és zavart élőhelyeken egyaránt megjelennek: összesen 9 faj. Előfordulásuk közel egy harmada (27,5%) degradált, míg nagyobb hányada természetes jellegű élőhelyekkel azonosítható (hegyvidék: 29,4%; sík terület: 43,1%).”]

(4) “*Miért használja az „Oniscidea közösség” kifejezést egy tisztán taxonómiai alapon történő elkülönítés esetén?*”

Igen, talán szerencsésebb let volna az “együttes” (assemblage) használata. De azért úgy érzem, nem sértettem meg túlfent a definíciók határait, hiszen az élőlény csoportom (taxonom) szabadon választott volt, és minden jel arra utal, hogy az egyes fajok populációi között interakciók is léteznek. Mentségemre szóljon, hogy -valószínűleg egy-egy kutató korlátozott taxon ismerete okán- gyakran megjelenik a közösség (community) szóhasználat taxonómiai egységes csoportra is.

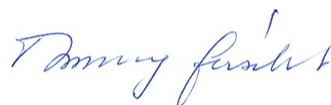
[Az MTA állásfoglalásában kiadott definíciók alapján:

Együttes (assemblage): Azonos tér-időben létező - a vizsgálódás szempontjából szabadon választott - élőlénycsoport, amelyen belül a *kapcsolatok érdektelenek számunkra.*

Közösség (community): Azonos tér-időben létező - a vizsgálódás szempontjából szabadon választott - élőlénycsoport, amelyen belül az egyedek/populációk között *kapcsolatokat tételezünk fel.*

Egyébként a lebontó közösség elnevezést használtam olyan esetekben, ahol az ászkákat más dekomponáló („litter transformer”) taxonokkal (pl. Diplopoda) együtt vizsgáltuk (a dolgozatból kihagyott ökoszisztéma szolgáltatás fejezet funkcionális egységeinél).

Remélem, válaszaim közelebb vittek a kérdéses fogalmak általam használt összefüggéseinek indoklásához, és bírálóm azokat el tudja fogadni. Végezetül újfent köszönöm Opponensem áldozatos munkáját, megtisztelő véleményét.

(Hornung Erzsébet)

Budapest, 2021. március 23.

Hivatkozott irodalom:

- Begon M., Harper J.L., Townsend C.R. 1990. Ecology: Individuals, Populations and Communities. 2. kiadás. Blackwell Scientific Publications
- Gruner H. 1966. Die Tierwelt Deutschlands. 53. Teil. Krebstiere oder Crustacea. V. Isopoda, 2. Lieferung, pp. 151-380; Jena.
- Szentesi Á., Török J. 1997. Állatökológia. Egyetemi jegyzet, Kovásznai Kiadó, Budapest pp.364
- Schmalfuss H. 2003. World catalog of terrestrial isopods (Isopoda: Oniscidea). – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde, Serie A, Nr. 654: 341 pp.
- Schmölzer K. 1965. Bestimmungsbücher zur Bodenfauna Europas. Ordnung Isopoda (Landasseln). Lieferung 4 and 5, Berlin, 468 pp.